

ústavnosti již zavedených ústavních států. Zjednodušeně podle nich představuje syntetické zřízení, jímž mají na mysli pluralitní politické společenství, které je ovšem integrováno prostřednictvím ústavního práva, kde regulační cíl jednotného ústavního práva a postupné vytváření nadnárodní institucionální struktury se pojí se zachováním národních ústavních identit a vnitrostátních institucionálních struktur (216).

Tento typ hodnocení politického zřízení Evropské unie propojuje nevšedním způsobem ústavní právo s politikou a dokazuje, že interdisciplinární přístup je přínosný. Z hlediska politologického je ale nutné dodat, že pro souhrnné posouzení Evropské unie jako takové musíme brát v úvahu rovněž důkladnou analýzu jednání politických představitelů, kterou se autoři nezabývali.

Publikace Fossuma a Menéndeze přináší propracovaný, originální teoretický model, jenž bezpochyby přispívá k objasnění v současnosti velmi aktuálního tématu ústavnosti Evropské unie. Navíc navržený model syntézy ústavnosti je využitelný i pro jiné politické subjekty, a tudíž po patřičných úpravách lze hovořit o jeho potenciální zobecnitelnosti. Předkládaná kniha rozhodně stojí za přečtení mimo jiné i z toho důvodu, že poskytuje čtenáři netradiční odpověď na kontroverzní otázku, jaké politické zřízení Evropská unie zastupuje.

Libor Rosenzweig
Ústav mezinárodních vztahů

Jolle Demmers:

THEORIES OF VIOLENT CONFLICT: AN INTRODUCTION

London and New York: Routledge
Taylor & Francis Group. 2012.
158 stran.

DOI: 10.5817/PC2013-2-203

Kniha *Theories of Violent Conflict* je výsledkem osmi let výuky magisterského kurzu nazvaného Analysis of Contemporary conflict, který Jolle Demmers jako spoluzakladatelka Centra konfliktních studií vede na utrechtské univerzitě. Není proto překvapivým počinem, že se kniha snaží představit použitelné analytické rámce a metodologii výzkumu násilného konfliktu především studentskému publiku. Předkládá zajímavý podklad zájemcům zabývajícím se nejen výzkumem konfliktu a míru, ale i mezinárodními vztahy v jejich širším pojetí.

Kniha je velmi přehledně strukturovaná a od počátku sleduje vytyčené pojetí, které se vymyká standardům běžné učebnice. Autorka dává přednost stručnosti a koncepci před obsáhlým popisováním. Navíc je text prokládán praktickými příklady, názornými přehledy a tabulkami. Celé koncipování knihy usnadňuje orientaci i pochopení smyslu a obsahu jednotlivých částí, stejně jako vymezení pozice jednotlivých přístupů vůči ostatním. Kniha je přehledně rozčleněna do šesti kapitol, které na sebe logicky navazují a zároveň se doplňují a rozšiřují již dříve probírané otázky. Názvy naznačují dopad odborné tematiky pro občanský život a jeho projevy (např. *On love and hate: social identity approaches to inter-group violence*).

V úvodní části Demmers stanovuje základní cíle knihy. Nejdůležitější z nich představuje snaha shromáždit spektrum rozdílných

teoretických přístupů zaměřených na zkoumání násilných projevů jedince či skupiny vůči skupině jiné. Tento úmysl je v celé knize úspěšně naplňován odpovídáním na klíčové otázky: co vytváří skupinu? – proč a jak se tyto skupiny uchylují k násilí? – a jak s jeho použitím ne/přestávají? Druhým cílem je pojmout publikaci multidisciplinárně. Autorka vyzdvihuje především unikátní východiska jednotlivých přístupů, jež jim umožňují zabývat se jiným puzzle. Jednotlivé přístupy jsou tak schopny zkoumat pouze některé komponenty, procesy, dynamiku nebo vztahy konfliktu jako komplexního sociálního fenoménu a ostatní naopak upozadují, ačkoli v reálném světě působí všechny tyto prvky společně. Třetím záměrem knihy je apel na kritičnost a reflexivnost analytické práce. Výběr formy a úrovně zkoumání nejen konfliktu je určující pro výsledek. Zároveň může ovlivnit i jeho samotný průběh.

Následně se nevyhne definování základních pojmů užívaných při analýze konfliktu a jeho mapování, s nimiž pak v knize dále pracuje. Nechybí představení Hollisova rozčlenění ontologických a epistemologických východisek pro výzkum, které spolu s výše zmíněnými otázkami vytváří základní kostru knihy.

První kapitola se věnuje přístupům zaměřeným na propojení mezi etnickou identitou a násilím jako stěžejním prostředkem vytváření etnické skupiny. Ke slovu tak přijde kontroverze primordialismu a konstruktivismu, jež odlišně přistupují k původu etnicity. Pro primordialismus jde o hodnotu děděnou krví a v zásadě neměnnou. Konstruktivisté (Barth, Baumann) etnicitu naopak vnímají jako uměle vytvořený politicky funkční nástroj konfliktu (instrumentalisté; Gagnon, Gellner) nebo jak oponují etnosymbolisté či kulturalisté (Smith, Anderson, Kaufmann), jde o spojení vzniklé na základě procesu socializace a sdíleného původu, historie a kolektivní paměti, jehož pokračování je vnímáno jako nutnost.

Druhá kapitola přidává přístupy stavící na sociální identitě (Tajfel, Brewer), které umožňují zabývat se otázkami, jak skupinová dynamika dokáže vygradovat až na úroveň akceptace násilí. Obohacuje tak analýzu násilnické skupiny o socio-psychologický proces, který vysvětluje příklon běžných lidí.

Třetí kapitola dává prostor strukturálním teoriím, které situují zdroj násilného konfliktu do způsobu organizace globální kapitalistické společnosti a její kontrole nad ekonomikou. Vytvářejí tak skupiny nevědomé si reálného zdroje vlastní situace, kdy globální vládnutí neumožňuje uspokojit v situaci negativního míru (Galtung) jejich základní požadavky. Na druhou stranu již strukturalisté neodpovídají, proč a jakým způsobem se tyto skupiny uchylují k násilí.

Ve čtvrté kapitole autorka spojuje teorie založené na lidských potřebách (Azar, Gurr), které konstruují víceúrovňové a multikauzální konfliktní mapy, které mají za úkol identifikovat klíčové faktory skupinové mobilizace. Prostor je v obou zmíněných případech věnován zejména faktorům vnějším, které přesvědčují jednotlivce k připojení se ke kolektivní akci. Problém zde představuje především přenesení poznatků mikroúrovně do abstraktnější roviny. Druhá část kapitoly se pak věnuje bližšímu rozebrání vlivu epistemologických přístupů a kvalitativních a kvantitativních metod a dat na výslednou podobu výzkumu.

Pátá kapitola pojednává o teorii racionální volby (Collier, de Mesquita), která považuje ziskuchtivého jedince za klíčového původce konfliktu. Přičemž tato vlastnost se dále projevuje při jeho řešení i cestě k míru. V rámci zahrnutí dopadů především Collierovy teorie rozlišující konflikty stojící na hrabivosti a křivdě (greed a grievance) autorka dokresluje také politické dopady pokládání těchto individuálních vlastností za příčinu konkrétních konfliktů na jejich řešení.

Podobně v kapitole šesté, věnující se diskursivním přístupům (Klempere, Giddens,

Jabri), jež považují skupiny za diskursivně konstruované na dichotomním rozdělení „nás“ a „ostatních“ a válka představuje běžnou institucionální formu mající vlastní pravidla existence, autorka pomocí příkladů upozorňuje na reálné dopady zařazení určité skutečnosti do vytvořené kategorie. Za příklad poslouží zapsání skupiny na seznam teroristických organizací, což se může snadno stát politicky schůdným (vyřešením etnického konfliktu.

Na knize jako celku je nutné vyzdvihnout praktické koncipování, které umožňuje díky množství aktuálních příkladů z politického dění i akademické tvorby pochopit možnosti stejně jako potenciální limity jednotlivých přístupů. Pojetí knihy je v tomto ohledu až schematické, avšak pro čtenáře by tato charakteristika neměla představovat slabinu. Stručné představení umožňuje zaměřit se na různá východiska, z nichž zahrnuté přístupy vycházejí, a uvědomit si jejich vzájemnou kombinovatelnost. Již během výkladu zasazuje jednotlivé přístupy do ontologického a epistemologického rámce, proto je snadnější si osvojit jak jejich výhody, tak také limity, což předchází často projevujícím se,

avšak značně milnému dojmu výzkumníků o „vševysvětlujících“ schopnostech zvolené teorie. Pro konkrétní popsání a provedení jednotlivých z nich je pak možné použít některé z mnoha konkrétnějších literárních počínů české i zahraniční provenience.

Závěrem je vhodné ocenit multimediální povahu doplňkových zdrojů uvedených na konci každé kapitoly. Jde mnohdy o volně dostupné dokumenty, které jsou schopny probírané přístupy ukázat živým a názorným způsobem v každodenním životě (např. dokument BBC *Death of Yugoslavia*).

Knihou rozhodně nezapadne mezi publikacemi podobného ražení. Ač je její charakter ryze odborný, je vhodná jako přístupný a čtivý výchozí materiál pro studenty již bakalářského stupně studia, kteří si chtějí, či musejí osvojit práci s různými teoretickými přístupy. Pochopitelnost a stručnost publikace není v rozporu s její teoretickou hloubkou a bohatostí. Příspěvkem konkrétně pro české prostředí by pak mohlo být její multidisciplinární pojetí, které zde zatím není příliš populární.

Michaela Strapáčová

Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity